

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

про дисертацію Шкавра Володимира Володимировича

«Методика тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання

(українська мова)

Актуальність обраної теми та її зв'язок з напрямками наукових досліджень. Проблема контролю навчальних досягнень студентів не є новою в українській лінгводидактиці, щоправда, внаслідок процесів переорієнтації в системі національної освіти нині набуває особливої актуальності. В умовах компетентнісної парадигми, де чільне місце посідає не тільки поінформованість суб'єктів навчання, а й уміння розв'язувати проблеми, які виникають у конкретних навчальних та життєвих ситуаціях, потребують уточнення або новітнього розв'язання аспекти, пов'язані з організацією тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури. Удосконалення тестів як інструмента оцінювання якості освіти є предметом обговорення вчених різних наукових галузей і спеціалістів-тестологів.. Зокрема, дисертація Шкавра Володимира Володимировича реалізує одну з важливих проблем контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін, ґрунтується на основних положеннях чинних законодавчих і нормативних документів: Закон України «Про освіту», Закон України «Про вищу освіту», «Державна національна програма “Освіта” (“Україна XXI століття”)), Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, Концепція розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010 – 2020).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Вступ дисертації Шкавра В.В. містить усі необхідні компоненти: обґрунтовано актуальність дослідження обраної проблеми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання дослідження, теоретико-

методичну основу, методи дослідження; розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення; подано відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження, список публікацій автора, структуру й обсяг дисертації. У дослідженні обґрунтовано наукову новизну отриманих результатів, зокрема: *вперше досліджено* історію розвитку тесту як об'єкта теоретичного аналізу в педагогічній науці, *схарактеризовано* класифікаційні ознаки тесту як інструмента вимірювання навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу; *з'ясовано* сутність базових понять дослідження: «тест», «тестування», «лінгвістична компетентність майбутнього вчителя української мови і літератури», а також *уточнено* змістове наповнення поняття «тестовий контроль навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури», *проаналізовано* зміст навчально-методичного забезпечення для тестового контролю навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу; *визначено* критерії та показники рівнів сформованості лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури; *розроблено* методику тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін.

У першому розділі **«Теоретичні засади розроблення тестових завдань для контролю навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу»** дисертантом досліджено історію розвитку тесту як об'єкта теоретичного аналізу в педагогічній науці, проаналізовано сутнісні характеристики базових понять дослідження, схарактеризовано класифікаційні ознаки тесту як інструмента вимірювання навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу. Володимир Володимирович Шкавро ґрунтовно дослідив історію розвитку тесту. На основі ретроспективного аналізу спеціальної літератури дійшов висновку, що упродовж тривалого часу тест мав різний статус, від несприймання його як ефективної форми контролю на державному рівні й аж до повного визнання та впровадження як обов'язкового зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень на національному рівні для вступу до закладів вищої освіти. Витлумачив й уточнив змістові

характеристики базових понять дослідження «тест», «тестування», «лінгвістична компетентність майбутнього вчителя української мови і літератури», «тестовий контроль навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури», Дисертант із належною повнотою обґрунтував методичні засади впровадження тестового контролю з урахуванням закономірностей дидактичного процесу, обґрунтованих принципів оцінювання: об'єктивності, прозорості, регламентованості; методів оцінювання: традиційний метод (дихотомічне оцінювання), метод корекції на вгадування «правильний мінус неправильний», метод корекції на вгадування «правильний плюс пропуск»; метод «доведення відповіді до правильної»; умов об'єктивного контролю навчальних досягнень студентів: наявність комплексу випробувальних завдань, шкали стандартної системи оцінювання та спеціально розроблених кількісних норм.

У другому розділі **«Теорія і практика розроблення тестових завдань із мовознавчих дисциплін для контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури»** дослідником проаналізовано зміст навчально-методичного забезпечення для тестового контролю навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу, схарактеризовано типи, функції тесту та принципи, методи, форми оцінювання тестових завдань, визначено критерії та показники рівнів сформованості лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури. Дослідницькі завдання другого розділу роботи Володимир Володимирович Шкавро розв'язував із застосуванням коректно сформульованих теоретичних та емпіричних методів. Заслуговує на увагу те, що вивчення змісту навчально-методичного супроводу в аспекті обраної проблеми дало змогу досліднику констатувати, що в аналізованих навчально-методичних та навчальних посібниках як обов'язковий компонент вміщено тестові завдання, які корелюються зі змістом освітніх програм відповідних мовознавчих дисциплін, а також зазначено про інноваційний здобуток в сучасній освітній практиці, а саме: упровадження електронних

навчальних курсів («Тестовий контроль знань студентів у системі Moodle»), що має значний дидактичний потенціал та забезпечує ефективний контроль навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу.

На основі ретельно опрацьованих наукових праць В. В. Шкавро встановлено, що дослідники проблеми тестового контролю навчальних досягнень учнів/студентів виокремили в описі тестових завдань класифікаційні ознаки (функціональні, смислові, формальні), а також визначили їх типи (навчальні, контрольні, альтернативні, варіативні, послідовні, конструктивні, ланцюгові, тематичні, ситуативні, тести успішності та комп'ютерні тести), які в дослідженні адаптовано до умов опанування мовознавчих дисциплін у закладах вищої освіти; схарактеризовано тестові завдання, які домінують в практиці сучасних закладів освіти України, зокрема: з вибором відповідей та з відкритою відповіддю; тестові завдання закритої та відкритої форм (за наявністю/відсутністю варіантів відповідей) й аналізуються за трьома параметрами: змістова характеристика знань; якісна характеристика знань та за рівнями інтелектуальних умінь суб'єктів. Дисертант продемонстрував досить високий науковий рівень, визначаючи критерії сформованості лінгвістичної компетентності, а саме: когнітивний, діяльнісний, професійно зорієнтований,

Фаховий рівень та обізнаність В.В.Шкавра з усіма аспектами досліджуваної проблеми засвідчує третій розділ роботи **«Експериментальна перевірка запропонованої методики тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін»**, в якому з'ясовано мету, завдання та зміст експериментально-дослідного навчання, описано методику тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін; проаналізовано результати формуального та контрольного етапів педагогічного експерименту. У процесі експериментального навчання під час опанування мовознавчих

дисциплін використано комплекс різнотипних тестових завдань: навчальних, контрольних, альтернативних, варіативних, послідовних, конструктивних, ланцюгових, тематичних, ситуативних, а також тестів успішності та комп'ютерних тестів, вибір яких залежав від змістового компонента виучуваного розділу, а також принципів побудови змісту тестових завдань (лінійного, спіралевидного). Методика тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури реалізовувалась і шляхом задіяння платформи Moodle, у якій запропоновано теоретичні та практичні блоки з дисциплін мовознавчого циклу та тестології, а також тренувальні й контрольні тестові завдання для самоперевірки із використанням гіпертекстових покликань, що передбачали усунення прогалин у засвоєваному матеріалі. Здобувачем виділено технологічні етапи в реалізації педагогічного експерименту, відповідно до кожного з яких сформульовано цілі, визначено завдання, очікувані результати, запропоновано адекватні змісту форми, методи, прийоми й засоби навчання. Результати педагогічного експерименту підтвердили ефективність запропонованої методики тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури у процесі формування лінгвістичної компетентності.

Достовірність та наукова новизна результатів, повнота викладу їх в опублікованих працях. Достовірність результатів дослідження забезпечено науково-методичним обґрунтуванням вихідних положень, ефективним використанням теоретичних, емпіричних і статистичних методів, які відповідають предметові, меті й завданням дослідження; позитивною динамікою результатів експериментальної методики тощо. Зміст наукового дослідження повно відбито в авторефераті дисертації, у якому, крім основних положень, подано також фактичні результати й загальні висновки, ідентичні дисертаційній роботі. Аналізуючи тематику праць Шкавра В. В., опублікованих в українських і закордонних наукових фахових виданнях, інформуємо, що вони відбивають основні положення й наукові результати

дослідження, стосуються всіх трьох розділів роботи. Позитивної оцінки заслуговує те, що частина публікацій, у яких висвітлено матеріали дисертації, має апробаційний характер.

Дискусійні положення й зауваження. Високо оцінюючи рецензовану роботу, привертаємо увагу до її окремих аспектів, що потребують пояснення, уточнення чи корекції.

1. У дисертації, як уже зазначалось, ґрунтовно проаналізовано наукову літературу з проблеми контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін, проте в підрозділі першому другого розділу: 2.1. *Аналіз змісту навчально-методичного забезпечення для тестового контролю навчальних досягнень суб'єктів освітнього процесу* - варто було б більш докладно розкрити методику впровадження тестів на електронних платформах.

2. Викликає сумнів формулювання об'єкту дослідження.

3. У зв'язку з модернізацією системи освіти загалом і вищих закладів зокрема, змінами в інформаційному суспільстві доцільно було б, на нашу думку, щоб здобувач узагальнив досвід викладачів вищих закладів освіти із упровадження традиційних (блокове тестування) та інноваційних форм (електронні платформи) тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін й описав його в одному з підрозділів дисертації.

4. Робота значно виграла б, якби автор у додатках подав зразки усіх означених у першому і другому розділах дисертації типи тестових завдань (навчальні, контрольні, альтернативні, варіативні, послідовні, конструктивні, ланцюгові, тематичні, ситуативні, тести успішності та комп'ютерні тести).

5. У третьому розділі дисертації, зокрема в експериментальній її частині варто було б, на нашу думку, подати більш розлогі методичні коментарі до

використання системи Moodle в освітньому процесі майбутніх учителів української мови і літератури.

Загальний висновок

Зазначені у відгукові зауваження не ставлять під сумнів вагомість нових науково обґрунтованих експериментальних результатів, що одержав Шкавро Володимир Володимирович, а лише можуть слугувати підґрунтям для дискусії під час захисту дисертації.

Загалом робота є самостійним, структурно завершеним, цілісним дослідженням актуальної проблеми. Дисертацію виконано на високому науковому рівні. За актуальністю, науковою новизною, практичним значенням, змістом та оформленням дисертація з теми **«Методика тестового контролю навчальних досягнень майбутніх учителів української мови і літератури з мовознавчих дисциплін»** відповідає пунктам 9; 10; 12–14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор – **Шкавро Володимир Володимирович** – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова).

Офіційний опонент

Кандидат педагогічних наук,
доцент, декан історико-філологічного факультету,
доцент кафедри української мови
та літератури

Міжнародного економіко-гуманітарного
університету імені Степана Дем'янчука

Т. Л. Груба

20 лютого 2019 р.

Підпис *Груба Т. Л.*

Начальник відділу кадрів
Міжнародного економіко-
гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука

